

دایرةالمعارف گشایشهای شطرنج

۱. هوروویتس

گشایش فیل، بازی مرکزی، گامبی دانمارکی، بازی چهار اسب،
جوئوکو پیانو، گشایشهای نامعمول، گامبی شاه، دفاع پتروف

ترجمه رضا رضایی - مرتضی رضایی

۱. هوروویتس

دایرةالمعارف گشایشهای شطرنج

گشایش فیل، بازی مرکزی، گامبی دانمارکی، بازی چهار اسب،
جوئوکو پیانو، گشایشهای نامعمول، گامبی شاه، دفاع پتروف

ترجمه رضا رضایی - مرتضی رضایی

WWW.ACHMAZSTORE.IR

انتشارات فرزین

تهران - ۱۳۷۵

این کتاب ترجمه‌ای است از

J.A.Horowitz, *Chess Openings, Theory & Practice*, Faber and Faber, London, 1964.

فرزین

انتشارات فرزین

دایرة المعارف گشایشهای شطرنج

۱. هوروویتس

ترجمه رضا رضایی - مرتضی رضایی

چاپ اول : ۱۳۷۵

تیراژ : ۳۰۰۰

حروفچینی : فرمان رایانه

چاپ : رامین

قیمت : ۴۰۰۰ ریال

* حق چاپ و تکثیر برای این انتشارات محفوظ است *

انتشارات فرزین، خیابان انقلاب، اول خیابان دانشگاه، پلاک ۵، تلفن ۶۴۶۲۴۰۶

پیشگفتار

می‌گویند که کهنترین اثر درباره‌ی گشایشهای شطرنج مطلبی است سی صفحه‌ای از مؤلفی ناشناس که در سال ۱۴۹۰ میلادی نوشته شده است. در این نوشته قدیمی، گشایشهایی چون دفاع پتروف، دفاع فیلیدور، روی لوپس، جوئوکو پیانو، گشایش انگلیسی، و گشایش برد، بررسی شده است، لیکن این نوشته بیشتر به لحاظ قدمتی که دارد جالب توجه است. تا پیش از تألیف متن فوق، قواعد بازی شطرنج با قواعد کنونی تفاوت داشت. مثلاً قلعه رفتن در کار نبود، شاه در طول بازی یک بار حق داشت که مانند اسب حرکت کند، پیاده نمی‌توانست در حرکت اول خود دو خانه جلو برود، و وزیر نه تنها نیروی فعلی‌اش را نداشت بلکه خیلی هم ضعیف بود.

پس از متن سال ۱۴۹۰، متنهای دیگری به قلم وینسنتس (۱۴۹۵)، لوسنا (۱۴۹۷)، دامیانو (۱۵۱۲)، روی لوپس (۱۵۶۱)، پولریو (۱۵۹۰)، کاپیتان برتین (۱۷۳۵) و فیلیدور (۱۷۴۹) درباره‌ی گشایشها نوشته شد. این آثار زمینه را برای کارهای جامعتر فراهم کردند. کتاب راهنمای بیلگوئر تا مدتها کتاب مرجع به شمار می‌رفت اما بعدها جزوه‌ها و کتابهای متعددی در سراسر جهان منتشر شد که به طور اخص و جدی به گشایشها می‌پرداختند، تا آنکه کار به جایی کشید که دایرةالمعارفهایی در این زمینه منتشر شد، که معروفترین و مهمترین آنها دایرةالمعارف پنج جلدی گشایشهای شطرنج است که بیشتر شطرنج‌بازان از آن استفاده می‌کنند. لیکن شطرنج‌بازان به متونی که گشایشها و ایده‌های گشایشها را شرح دهد نیاز دارند. کتابی که در دست دارید این نیاز را تأمین می‌کند. در شرح هر گشایش، از ایده‌های کلی و مسائل عملی آن گشایش به تفصیل سخن رفته است، و انواع واریاسیونها و شاخه‌های اصلی در اختیار خواننده علاقه‌مند قرار گرفته است، و در ضمن با ذکر مثالهایی از بازی شطرنج‌بازان برجسته در مسابقات مختلف، به تفهیم مطالب کمک شده است.

منظور از گشایش، الگوهای خاصی است که در حرکتهای اولیه شکل می‌گیرد. نام گشایشها از محل یا مسابقه‌ای که این گشایشها نخستین بار در آنها دیده شده است یا از نام شطرنج‌بازانی که نخستین بار آنها را بازی کرده یا رواج داده‌اند گرفته شده است. چه بسا گشایشها که از بوته‌ی زمان سربلند خارج نشده‌اند و چه بسا گشایشها که با گذشت ایام تداول و محبوبیت بیشتری کسب کرده‌اند. گشایشهایی که در کتاب حاضر مورد بحث قرار گرفته‌اند یا هنوز در مسابقات رواج دارند و یا دانستن آنها برای شطرنج‌بازان ضروری است (ولو آنکه کمتر در بازیهای عملی رخ نمایند). شیوه‌ی کار در مجموعه حاضر به این صورت است که ابتدا پوزیسیون اصلی گشایش ارائه می‌شود و بحثی تئوریک درباره‌ی آن صورت می‌گیرد. سپس هر گشایش در سه قسمت آنالیز می‌شود:

واریاسیونهای تئوریک، واریاسیونهای عملی، و واریاسیونهای تکمیلی. در واریاسیونهای تئوریک، ایده‌های نهانی و هدفهای گشایش شرح داده می‌شود. در واریاسیونهای عملی، شاخه‌هایی که در مسابقات بازی شده‌اند و به تجربه محک خورده‌اند آمده است. در واریاسیونهای تکمیلی، شاخه‌های فرعی و کم رواج‌تر ارائه شده‌اند.

علاوه بر اینها، بازیهای از شطرنج‌بازان برجسته در مسابقات مهم به طور کامل در معرض دید خوانندگان قرار گرفته است تا با بررسی آنها زوایای بیشتری آشکار شود.

لازم به تذکر است که در کتاب حاضر علامت \pm به معنی بازی بهتر برای سفید، علامت \mp به معنی بازی بهتر برای سیاه، و علامت $=$ به معنی تعادل تقریبی است، و تعبیر دیگری از این علائم در کتاب حاضر نباید صورت گیرد. خوانندگان توجه داشته باشند که شاخه‌ها و واریاسیونهایی که در کتابهای گشایش ارائه می‌شوند صرفاً راهنما و یاری رسان شطرنج‌بازان‌اند، نه احکام بی‌خدشه و فرمولهای آهنینی که نتوان از آنها تخطی کرد. هر چه تجربه عملی شطرنج‌باز بیشتر شود، بهتر درمی‌یابد که صرفاً فراگیری طوطی‌وار واریاسیونها کارساز نیست بلکه فهم ایده‌ها و اصول حاکم در گشایشها اهمیت بیشتری دارد.

کتاب حاضر، نخستین جلد از مجموعه‌ای است که مهمترین گشایشهای شطرنج را در برمی‌گیرد. در کتاب حاضر، چنان‌که از فهرست پیداست، تعدادی از گشایشهای معروف و مهم، پس از **1.e4, e5**، بررسی شده است. در مجلدات بعدی، به گشایشهایی چون روی لوپس، گشایش اسکاتلندی، دفاع دو اسب، بازی وینی، دفاع آلمین، بازی متقابل مرکزی، دفاع کارو-کان، دفاع فرانسوی، دفاع نیمزوویچ، دفاع پیرک، و دفاع سیسیلی می‌پردازیم. البته همه این گشایشها، گشایشهای پیاده شاه هستند و بعد از **1.e4** امکان بروز دارند. گشایشهای مهم پیاده وزیر (بعد از **1.d4**)، مانند گامبی وزیر (پذیرفته و نپذیرفته)، دفاع کیمبریج اسپرینگز، گشایش کاتالونیایی، واریاسیون منهتن، دفاع ارتدوکس، دفاع اسلاو، دفاع تاراش، دفاع بنونی، دفاع بوداپست، دفاع هلندی، دفاع گرونفلد، دفاع هندی شاه، دفاع نیمزو هندی، و دفاع هندی وزیر در مجلداتی دیگر در آینده تقدیم علاقه‌مندان خواهد شد.

گشایشهایی چون گشایش برد، گشایش انگلیسی، هندی معکوس، سیستم رتی و غیره نیز در برنامه کار ناشر و مترجم حاضر قرار دارد. به این امید که در نهایت مجموعه‌ای نسبتاً کامل از مهمترین گشایشهای شطرنج به زبان فارسی در اختیار شطرنج‌بازان ایران قرار گیرد.

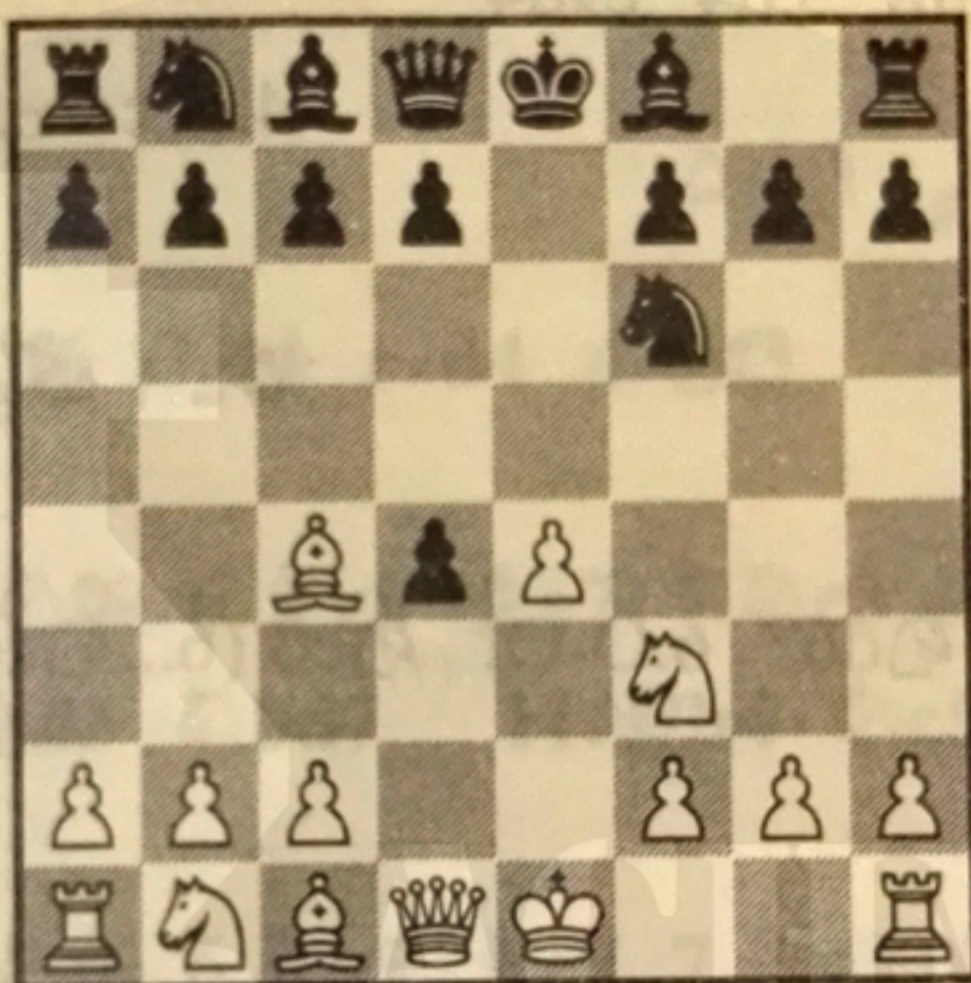
فهرست

۷	گشایش فیل	فصل ۱
۱۲	بازی مرکزی	فصل ۲
۱۷	گامبی دانمارکی	فصل ۳
۲۲	بازی چهار اسب	فصل ۴
۲۳	بخش ۱ واریاسیون متگر	
۲۸	بخش ۲ واریاسیون پیلزبری	
۳۲	بخش ۳ سیستمهای سونونیوس و ماروتسی	
۳۵	بخش ۴ واریاسیون روبینشتاین	
۴۲	جوئوکو پیانو	فصل ۵
۴۳	بخش ۱ واریاسیون مولر	
۵۱	بخش ۲ واریاسیون d2	
۵۵	بخش ۳ واریاسیون حفظ مرکز	
	گشایشهای نامعمول	فصل ۶
۶۵	(گامبی ایونز، دفاع مجار و بازی نیمه جوئوکو)	
۷۰	گامبی شاه	فصل ۷
۷۱	بخش ۱ گامبی کیزریتسکی	
۷۸	بخش ۲ گامبی فیلیدور و گامبی هانشتاین	
۸۳	بخش ۳ گامبی اصلاح شده کانینگم	
۸۹	بخش ۴ واریاسیون مدرن	
۱۰۰	بخش ۵ گامبی شاه پذیرفته	
۱۰۷	بخش ۶ گامبی متقابل فالكبير	
۱۱۳	دفاع پتروف	فصل ۸
۱۱۵	بخش ۱ واریاسیون کلاسیک	
۱۲۲	بخش ۲ واریاسیون اشتاینیتس	

فصل ۱

گشایش فیل

1.e4 e5 2.♖c4 ♘f6^(۱) 3.d4^(۲) exd4 4.♗f3^(۳)

پوزیسیون اصلی

(۱) مشهور به دفاع برلین که فعالترین ادامه است. حرکات خوب دیگر عبارتند از 2...♗c5

و 2...♘c6. شانسی برای تبدیل پوزیسیون به گشایشهای دیگر مثل جوئوکوپیانو، وینی و گامبی شاه وجود دارد. اما بعد از

2...c6? 3.d4 ♘f6 4.dxe5 ♗xe4 5.♙e2

سفید برتری دارد.

(۲) حرکات دیگر به گشایشهای دیگر منجر می شوند. بعد از 3.d3 سیاه می تواند حرکت

خوب 3...c6 را بازی کند.

(۳) بعد از 4.e5 سیاه! 4...d5 می کند یا 4...♗c6 که به واریاسیونی از "بازی

مرکزی" مطلوب برای سیاه منجر می شود.

امروزه مهمترین پوزیسیون گشایش فیل که استادان بازی می کنند، مورد توجه قرار گرفته است.

سفید برای کسب برتری در گسترش پیاده e را قربانی می دهد.

یک متخصص در این گامبی، استاد روسی، ف. استرین است که با سفید موفقیت‌های زیادی

داشت.

این دفاع به راستی برای سیاه مشکل است. احتمالاً پیشنهاد امانوئل لاسکر (واریاسیون عملی ۳) برای نگهداری پیاده اضافه سیاه مناسب است.

اگر سیاه خواهان جلوگیری از پیچیدگی بازی بعد از $4... \text{Nxe4}$ باشد، می تواند از چندین راه پیاده سفید را نپذیرد، مثل $4... \text{d5}$ ، $4... \text{c5}$ و $4... \text{c6}$.

اهمیت پوزیسیون اصلی در این است که ممکن است در واریاسیون اشتاینیتس از دفاع پتروف رخ دهد:

1.e4 e5 2.Nf3 Nf6 3.d4 exd4

و حالا به جای $4.e5$ حرکت $4. \text{c4}$.

واریاسیونهای تئوریک ۱ - ۵:

۱.

4... Nxe4 5. Kxd4 Nd6? 6.O-O! Nc6 (6... Nxc4 7. Rxe1+ Ne7
8. Kxg7

و سفید می برد)

7. Rxe1+ Ne7 8. Nb3

سفید یک پوزیسیون برنده دارد. سیاه کاملاً درمانده است.

۲.

4... Nxe4 5. Kxd4 d5? 6. Nxd5 Nf6 (6... Nd6 7.O-O) 7. Nxf7+
Kxf7 8. Kxd8 Nb4+ 9. Kd2

و سفید یک پیاده جلو است.

۳.

4... Nxe4 5. Kxd4 Nc5

(فقط $5... \text{f6}$ درست است. نگاه کنید به واریاسیونهای عملی ۱-۳)

6. Ng5! f6 7. Ne3 c6 8. Nc3 d5 9.O-O-O Ne7 10. Kh4 Nbd7
(10...O-O 11. Nxd5! و یا 10... Ne6 11. Rhe1!) 11. Nxd5! cxd5

12. Kh5+

با حمله پیروزمندانه برای سفید (استرین - تایمانوف، لنینگراد ۱۹۴۹).

4... ♖c6

یک راه منطقی برای نپذیرفتن گامبی که به دفاع دو اسب منجر می شود:

5.O-O ♖xe4 6. ♖e1 d5

۵.

ادامهٔ راحت برای سیاه عبارت است از

4...d5 5.exd5 ♖b4+ 6.c3 ♖e7+

واریاسیونهای عملی ۱ - ۵:

1.e4 e5 2. ♖c4 ♖f6 3.d4 exd4 4. ♖f3

۱.

4... ♖xe4 5. ♖xd4 ♖f6 6. ♖g5 ♖e7 7. ♖c3 c6^(۱) 8.O-O-O d5
9. ♖he1 ♖e6 10. ♖d3 ♖bd7^(۲) 11. ♖h4 ♖c5^(۳) 12. ♖d4!^(۴) ±

۲.

4... ♖xe4 5. ♖xd4 ♖f6 6. ♖g5 ♖e7 7. ♖c3 ♖c6! 8. ♖h4 d6
9.O-O-O ♖e6 10. ♖d3 ♖d7 11. ♖b5 O-O 12. ♖d4^(۵) =

۳.

4... ♖xe4 5. ♖xd4 ♖f6 6. ♖g5 ♖e7 7. ♖c3 ♖c6! 8. ♖h4 d5!
9.O-O-O ♖e6 10. ♖he1 O-O!^(۶) 11. ♖d3 h6^(۷) ♞

۴.

4... ♖c5 5.O-O d6 6.c3 d3 7. ♖xd3 ♖c6^(۸) ♞

۵.

4... ♖c5 5.e5 d5 6.exf6 dxc4 7. ♖e2+ ♖e6 8.fxg7 ♖g8
9. ♖g5 ♖d5^(۹) =

(۱). برای حرکت 7...O-O? نگاه کنید به بازی شماره ۱.

(۲). اشتایننیتس پیشنهاد زیر را با یک بازی رضایتبخش داد:

10... ♖a5 11. ♖b1 ♖bd7 12. ♖e5 ♖xe5 13. ♖xe5

O-O-O

اما کرس در جواب، حرکت فویتر $11. \text{♙f5!}$ را برای سفید پیشنهاد کرد.

(۳) $11... \text{♚a5}$ $12. \text{♞d4}$ O-O-O $13. \text{♞xe6}$ fxe6 $14. \text{♞xe6}$ ♙b4

سفید با کسب برتری، پیاده را می‌گیرد.

(۴) طبق نظر استرین، سیاه در موقعیت خطرناکی قرار دارد:
 $12... \text{♞g8}$ $13. \text{f4}$ ♙f8 $14. \text{b4!}$

یا
 $12... \text{♞fd7}$ $13. \text{♙xe7}$ ♚xe7 $14. \text{♚xe7+}$ ♙xe7 $15. \text{f4}$

با تهدید $16. \text{f5}$.

(۵) سفید به ازای پیاده، شانسه‌های خوبی دارد (میسز - روبینشتاین، برسلاو ۱۹۱۲). نگاه

کنید به بازی شماره ۲. یک ادامه قوی برای سفید عبارت است از

$12. \text{♞e5}$ ♚d8 $13. \text{♞xc6}$ bxc6 $14. \text{♙d3}$ h6 $15. \text{f4}$

(۶) حرکت متن توسط امانوئل لاسکر پیشنهاد شد. ادامه ضعیف برای سیاه عبارت بود از

$10... \text{h6}$ $11. \text{♙xf6}$ ♙xf6 $12. \text{♚h5}$ ♙xc3 $13. \text{♞xe6+}$
 ♙f8 $14. \text{♞xd5}$

با حمله پیروزمندانه برای سفید. (ترستچنکو - روتلوی، سن پترزبورگ ۱۹۰۹).

(۷) حالا قربانی $12. \text{♙xh6}$ اینطور جواب داده می‌شود:

$12... \text{♞e4}$ $13. \text{♚f4}$ ♙d6 $14. \text{♚e3}$ ♙c5 $15. \text{♚f4}$ ♞xf2!

یا $15... \text{♙d6}$ که با تکرار پوزیسیون به تساوی منتهی می‌شود.

(۸) اشپیلمان - آلخین، استهکلم ۱۹۱۲.

(۹) پوزیسیون شبیه به ماکس لانگه و ارزیابی آن مشکل است:

$1) 10. \text{♞c3}$ dxc3 $11. \text{♞d1}$ ♙xf2+ $12. \text{♙f1!}$

با پیچیدگیهای مشکوک.

$2) 10. \text{♞c3}$ dxc3 $11. \text{♞d1}$ cxb2 $12. \text{O-O}$ b1=♚ $13. \text{♞xd5}$

باز هم بدون نتایج واضح.

$3) 10. \text{♞c3}$ ♙b4 $11. \text{O-O-O}$ ♙xc3 $12. \text{bxc3}$ ♞c6 $13. \text{♙f6}$

با برتری برای سفید.

گشایش فیل - بازی ۱

کارلسباد ۱۹۰۷

سفید: شلستر

سیاه: نویشتاد و میسر

1.e4 e5 2.♔c4 ♘f6 3.d4 e×d4 4.♘f3 ♘×e4 5.♔×d4 ♘f6
6.♔g5 ♔e7 7.♘c3 O-O? 8.O-O-O c6 9.♖he1 d5 10.♔h4
h6? 11.♔×d5 ♘bd7 12.♔c4 b5 13.♔d3 h×g5 14.♘×g5
♖e8 15.♔h7+ ♔f8 16.♔f5! ♔g8! 17.♘×f7! ♔×f7
18.♔e6+ ♔g6 19.f4 ♘h5! 20.♔g4+ ♔h6 21.♔f7? ♘×f4
22.♖e6+ ♔h7 23.♘e4! ♘e5 24.♔×f4 ♔×e6 25.♖×d8
♘×f7 26.♖×a8 ♖×a8 27.♔c7! ♖e8 28.♔×c6 ♘d6
29.♘×d6 ♔g5+ 30.♔b1 ♔d7 31.♔c3 ♖e3 32.♔d2 ♖e5
33.♔d3+ ♔f5 34.♔g3! ♖d5 35.♔f3 ♔e6 36.♘×b5! ♖e5
37.♔g3 ♔f4 38.♔f2 ♔g5 39.♘d4! ♔e3 40.♔h4+ ♔g6
41.♘×e6 ♖×e6 42.a4 ♔f5 43.♔h5+ g5 44.h4 ♖e4
45.♔f7+ ♔e5 46.h5 ♖h4 47.♔g7+ ♔f5 48.h6 ♔d4
49.g4+

سیاه تسلیم شد.

فروشگاه تخصصی شطرنج

گشایش فیل - بازی ۲

برسلاو ۱۹۱۲

سفید: میسر

سیاه: روبینشتاین

1.e4 e5 2.♔c4 ♘f6 3.d4 e×d4 4.♘f3 ♘×e4 5.♔×d4 ♘f6
6.♔g5 ♔e7 7.♘c3 ♘c6 8.♔h4 d6 9.O-O-O ♔e6 10.♔d3
♔d7 11.♔b5 O-O 12.♘d4 a6 13.♔d3 ♘e5 14.f4 ♘×d3+
15.♖×d3 c5 16.♖g3! ♔h8 17.♘f3 ♘g8 18.♔×e7 ♔×e7
19.♘g5 ♘h6 20.♖e1 ♔d7 21.♖ge3 ♖fe8 22.♘ce4 ♔f5
23.♘f6! g×f6 24.♔×h6 ♔g6 25.♘×h7 ♔×h7 26.♖g3
♖×e1+ 27.♔d2 ♖e2+

مساوی.

ACHMAZ

فروشگاه تخصصی شطرنج

WWW.ACHMAZ.TORE.JR

شابک X-4-90006-964 (جلد 1) (vol. 1) X-4-90006-964

انتشارات فرزین : خیابان انقلاب اول خیابان دانشگاه تلفن ۰۶۶۲۴۰۶